

SDP:ltä esityksiä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseksi EU:ssa

Euroopan unioni on sen perustamisesta lähtien ollut rauhan projektin ohella vahvasti taloudellinen projekti. Eurooppaan on rakennettu maailman suurin vapaakauppa-alue sisämarkkinat, muodostettu yhteinen tulliliitto ja otettu käyttöön yhteinen valuutta euro. Samalla maailmanmarkkinoita on avattu EU:n yhteisen kauppapolitiikan avulla. Euroopan integraatio luo vaurautta, mutta se on osattava jakaa oikeudenmukaisella tavalla. Talouden integraatio vaatii rinnalleen vahvaa sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamista. EU-yhteistyö nauttii kansalaisten jakamatonta tukea vain, kun se lisää hyvinvointia, turvallisuutta ja vähentää eriarvoisuutta ihmisten kesken. SDP tavoittelee sosiaalisesti kestävämpää EU:ta, joka lähtee markkinoiden sijaan ihmisen tarpeista.

Suomi on vahvasti sitoutunut EU-jäsenyyteen ja sen kehittämiseen. Vuonna 2017 unioni on ollut suurten kysymysten edessä. Britannian EU-ero, muuttunut kansainvälinen toimintaympäristö sekä EU:n sisäiset haasteet ovat edellyttäneet perusteellista keskustelua yhteistyön tulevaisuudesta. Puheet EU:n hajaantumisesta tai hajoamisesta Brexitin jälkeen ovat osoittautuneet vääriksi, päinvastoin yhteistyötä ollaan lisäämässä monella eri politiikan alueella. Jäsenmaiden keskinäistä luottamusta tulee lisätä, jotta päätöksiä voidaan toimeenpanna tehokkaasti. Tiivistyvän yhteistyön EU on Suomen kaltaisen pienen maan etu. Suomen täytyy olla aktiivisesti mukana vaikuttamassa EU:n tulevaisuuteen ja rakentamassa entistä vahvempaa Eurooppaa.

Sosiaalisen ulottuvuuden vahvistaminen voi toteutua vain unionissa, jonka perusarvoihin kaikki jäsenvaltiot ovat sitoutuneet. EU on ennen kaikkea arvoyhteisö - tärkeä demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien edistäjä ja puolestapuhuja. Näiden oikeuksien tulee toteutua jokaisessa jäsenmaassa.

Sosiaalinen ulottuvuus

SDP:n tavoitteena on ollut jo pitkään EU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistaminen. Jotta EU:n oikeutus kansalaisten keskuudessa vahvistuisi, tarvitaan EU:lta enemmän konkreettisia tuloksia ihmisten arkeen. SDP:n näkemyksen mukaan ihmisten hyvinvoinnin ja tasa-arvon parantaminen on nostettava kehittyvän EU-yhteistyön keskiöön.

EU:n sosiaalisessa ulottuvuudessa on kyse kansalaisten oikeuksien ja perusturvan toteutumisesta. Sen kehittämisen tulee tarkoittaa työntekijöiden aseman vahvistamista, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisääntymistä, kansalaisten oikeutta perusturvaan, koulutukseen, työhön ja toimeentuloon kaikkialla Euroopassa, sekä demokratian vahvistamista niin jäsenmaissa kuin unionissakin. Sosiaalisen ulottuvuuden tavoitteiden tulee olla linjassa Eurooppa 2020 strategian ja YK:n Agenda2030 -ohjelman köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämisen tavoitteiden kanssa.

EU:n komissio on tehnyt tähän liittyen oikeansuuntaisia aloitteita esityksessään Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariksi. Pilari sisältää kattavan listan oikeuksia, jotka olisi taattava kaikille unionin kansalaisille ja työntekijöille. SDP:n näkemyksen mukaan on toteutettava EU-aloitteet koskien perhevapaita, työsuhteen vähimmäisehtoja ja nollatuntisopimusten kieltoa sekä sosiaaliturvan ulottamista nykyistä useammille työntekijäryhmille, kuten itsensä työllistäjille. Sosiaalinen suojelu tulee ulottaa kaikkiin ja sitä koskevissa periaatteissa on huomioitava laajemmin myös työelämän ulkopuolella olevien, esimerkiksi työkyvyttömiä oikeudet.

Sosiaalisemman Euroopan toteuttaminen edellyttää nykyistä vahvempaa EU-tason koordinaatiota ja jäsenmaiden kannustamista ottamaan käyttöön hyviä käytänteitä. Keväällä 2017 käyttöön otetulla sosiaali-indikaattoreiden seurantavälineellä voidaan seurata muun muassa köyhyysriskiä, koulupudokkaiden määrää ja sukupuolten tasa-arvon toteutumista työmarkkinoilla kaikkialla EU-maissa. On oleellista, että näitä indikaattoreita aidosti seurataan ja varmistetaan, että niillä on myös vaikutuksia poliittisessa

päätöksenteossa. Sosiaalisten indikaattoreiden on oltava samalla viivalla taloudellisten tavoitteiden kanssa ja niiden rikkomisesta tulee seurata sanktiomenettely. Indikaattoreihin tulee lisätä muun muassa vähimmäisturvan riittävyys, palvelujen saatavuus, lapsiköyhyys, asunnottomuus ja sukupuolten tasa-arvo. Jotta sosiaali-indikaattorien data saadaan kerättyä samassa tahdissa työllisyyttä koskevien indikaattoreiden kanssa, on työlle turvattava riittävä resursointi.

Työmarkkinoita, työntekijöiden sosiaalietuuksia sekä palkka- ja työehtoja säädellään edelleen lähinnä kansallisesti. Tämä on johtanut osin epäterveeseen kansainväliseen kilpailuun laskevilla sosiaalisilla standardeilla. SDP katsoo, että tarvitaan nopeita ja tehokkaita EU-tason toimenpiteitä ja vähimmäissääntelyä sosiaalisen polkumyynnin torjumiseksi ja sosiaalisen eriarvoisuuden kitkemiseksi niin jäsenmaiden sisällä kuin niiden välillä.

Työsuojelulainsäädännössä tavoitteeksi tulee asettaa kunnianhimoiset ja korkeatasoiset työsuojelun standardit koko unionin alueella, psykososiaalisten riskien torjunta mukaan lukien. Tehokas tapa työelämärikkomusten ehkäisemiseen olisi järjestöjen kanneoikeus, jossa ammattiliitot ja muut edustavat järjestöt voisivat puuttua väärinkäyttöihin. Kanneoikeutta tarvitsevat sekä vakavien rikkomusten, kuten ihmiskaupan uhrit, että esimerkiksi leimaantumista pelkäävät asiantuntija-ammateissa työskentelevät.

Suomi toimi esimerkkinä EU:n nuorisotakuulle, joka turvaa nuorten mahdollisuuksia työ-, koulutus- tai harjoittelupaikkaan. Eurooppalaista nuorisotakuuta tulee yhä kehittää. Myös ikääntyville työntekijöille on turvattava oikeus työhön ja elinikäiseen oppimiseen.

EU:n sisämarkkinoiden neljän perusvapauden, tavaroiden, ihmisten, palveluiden ja pääoman vapaan liikkuvuuden ohella EU:n viidenneksi vapaaksi liikkuvuudeksi tulisi nostaa tiedon vapaa liikkuvuus. Tiedon hyödyntämiselle ja rajoittamiselle on saatava selkeät ehdot.

Rahoitus

EU:n budjetin monivuotiset rahoituskehykset ovat neuvottelun kohteena ja Suomen on otettava niihin jo pian kantaa. EU:n kautta kiertävien julkisten varojen taso on murto-osa kansallisten budjetin koosta, noin prosentti EU:n bruttokansantuotteen koosta, ja tämä taso on entisestään pienenemässä Ison-Britannian jättäessä unionin. EU:lla on oltava tarkoituksenmukainen budjetti, jonka suhteellisesta tasosta voidaan pitää kiinni kun menojen painotukset määritellään vastaisuudessa tarkemmin politiikkatoimien vaikuttavuuden ja tehokkuuden kautta.

EU:n talousarviosta on toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen mukaan rahoitettava EU:n julkisia hyödykkeitä ja toimia, joita jäsenvaltiot ja alueet eivät itse pysty rahoittamaan ja joissa EU:n rahoituksella voidaan varmistaa paremmat tulokset. Budjetin sisällä Suomen kansallisen linjan tulee olla priorisoida toimia, joilla on todennettua eurooppalaista lisäarvoa kuten tutkimus- ja tuotekehitys. Linjassa sosiaalisen ulottuvuuden kanssa tulee painottaa sosiaalisten standardien nostamista ja sosiaalisten erojen kaventamista. Tulevalla rahoituskehyskaudella on unionin toimintaa tarkasteltava entistä kriittisemmin näiden kriteereiden valossa ja löydettävä rahoituskokonaisuus, joka palvelee Suomen kansallista intressiä ja vastaa EU:n kansalaisten tarpeisiin ja huoliin tässä ajassa.

Sosiaalisemman Euroopan rakentamisessa tulee hyödyntää tehokkaasti jo olemassa olevia rahastoja. Esimerkiksi Euroopan sosiaalirahaston tuella on Suomessakin toteutettu muun muassa nuorisotakuun Ohjaamo-keskukset nuorille ja tuettu omaehtoisen työllistymisen alueellisia hankkeita. Euroopan globalisaatorahastosta Suomi on saanut tukea etenkin it-alan suuryritysten irtisanomisten yhteydessä työntekijöiden uudelleen koulutautumiseen ja uuden yritystoiminnan tukemiseen. Rahastoja ja varojen myöntämistä tulee kehittää entistä läpinäkyvämmäksi ja tehokkaammaksi.

EMU:n kehittäminen

Euroopan unionin jäsenyys ja talous- ja rahaliittoon kuuluminen ovat Suomen politiikkaa vahvasti ohjaavia valintoja. Eurosta on ollut Suomelle ja muille yhteisvaluutan jäsenmaille hyötyä. Se on tuonut talouteemme vakautta ja ennustettavuutta ja hyödyttänyt vientiyrityksiämme. Talous on monen kriisivuoden jälkeen lähtenyt kasvuun euroalueella. Euroopan keskuspankki EKP on onnistunut kasvua edistävällä rahapolitiikalla ylläpitämään vakautta ja tukemaan kysyntää euroalueella, mikä on hyödyttänyt Suomen vientiä ja auttanut talouden elpymistä.

Eurokriisi on kuitenkin osoittanut talous- ja rahaliiton puutteet ja heikkoudet, joiden korjaaminen on Suomen etu. Yhteinen valuutta on suuri mahdollisuus, joka on osattava hyödyntää viisaasti. SDP:n näkemyksen mukaan talous- ja rahaliittoa on kehitettävä vastaamaan paremmin mahdollisiin tuleviin kriiseihin. Myös EMU:n sosiaalista ulottuvuutta on vahvistettava tukemaan työllisyyttä ja hyvinvointia jäsenmaissa.

EU:ssa tulee entisestään vahvistaa euromaiden talouspolitiikkojen koordinaatiota ja eurooppalaisen ohjausjakson toimintaa. Eurooppalainen ohjausjakso¹ on ensisijainen väline maiden välisten erojen tasaamiseksi ja euroalueen vakauden ylläpitämiseksi. Eurooppalaisen ohjausjakson tulisi painottaa sosiaalisia ja työllisyyteen liittyviä indikaattoreita, jotta sen puitteissa voidaan vahvistaa myös jäsenmaiden sosiaalista koheesiota.

EU-sääntelystä tulisi poistaa finanssipolitiikan myötäsyklisyyttä vahvistavia elementtejä. Jäsenvaltion jouduttua taloustaantumaa joudutaan taloutta usein sopeuttamaan esimerkiksi leikkaamalla sosiaaliturvasta ja koulutuksesta tai jättämällä tekemättä työllisyyttä tukevia investointeja. Tällainen politiikka vähentää kokonaiskysyntää ja vaikeuttaa automaattisten talouden vakauttajien, kuten vero- ja sosiaaliturvajärjestelmän toimintaa. Jäsenvaltioiden budjetteihin tarvitaan riittävästi väljyyttä, joka helpottaa automaattisten vakauttajien toimintaa eri suhdannetilanteissa. Liian tiukka lyhyen aikavälin menokuripolitiikka talouden matalasuhdanteessa voi pitkittää taantumaa ja heikentää ihmisten hyvinvointia. Vakaus- ja kasvusopimuksen alijäämäsäännöksiä tarkasteltaessa on huomioitava perusoikeuksien toteutuminen.

Pitkällä aikavälillä vakaus- ja kasvusopimuksen sääntöjen noudattaminen on kuitenkin tärkeää. Jokaisella jäsenvaltiolla on vastuu omasta talouspolitiikasta sekä tarvittavien rakenneuudistusten tekemisestä. Vastasykliseen talouspolitiikkaan kuuluu myös se, että nousukauden aikana harjoitetaan vastuullista ja maltillista politiikkaa. SDP pitää tärkeänä periaatetta, että jokainen jäsenmaa on vastuussa omista veloistaan. Äärimmäisiä kriisitilanteita varten on luotava hallittu valtioiden velkajärjestelymenettely.

Suomen tulee toimia aktiivisesti pankkiunionin viimeistelemiseksi. Edellytykset tälle ovat euroalueella hyvät, ja esimerkiksi pankkien vakavaraisuus on parantunut. Vastuullinen kriisinhallintamekanismi ja talletussuojajärjestelmä ovat perusteltuja, koska ne edistävät euroalueen tasapainoa. Talletussuojajärjestelmän valmistelussa on huomioitava nykyiset rahastointitasojen erot ja pankkien taseissa olevat erityisesti valtioiden velkakirjoihin liittyvät riskit. Mallin on turvattava kansalliset, suomalaisten toimijoiden ja kuluttajien edut sekä vastattava talletuspakoihin liittyviin riskeihin.

Euroalueen kestävyyttä tulee SDP:n näkemyksen mukaan tukea myös kehittämällä olemassa olevan Euroopan vakausmekanismin EVM:n ympärille Euroopan valuuttarahasto EVR, jonka puitteissa euroalue voisi tarvittaessa entistä itsenäisemmin auttaa talousvaikeuksiin joutuneita jäsenmaita. EVR:n tulee toimia itsenäisesti ja sääntöperustaisesti.

¹ Eurooppalainen ohjausjakso on vuosittainen prosessi, jolla Euroopan unioni koordinoi ja valvoo talouspolitiikkaa. Euroopan komissio ja neuvosto arvioivat jäsenvaltioiden finanssi- ja rakennepolitiikkaa, antavat suosituksia ja valvovat niiden toimeenpanoa.

Jos jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen parempi koordinaatio ja pankkiunionin viimeistely eivät riitä ylläpitämään vakautta euroalueella, SDP voi kannattaa erillisen suhdannetasausmekanismin perustamista. Mahdollisen tasausrahaston ei tule olla pysyvä tulonsiirtojärjestelmä, vaan rahaston käytön ehtona tulee olla pitävät indikaattorit siitä, milloin on perusteltua tarjota apua jäsenvaltion suhdannetilanteeseen. Sopimusperustaisen ja vakuutuksen kaltaisen suhdannetasausrahaston tulisi SDP:n näkemyksen mukaan olla komission alainen EU:n elin. Tällä voidaan varmistaa, että rahaston toiminta on riippumaton esimerkiksi poliittisten voimasuhteiden muutoksista.

Kunnianhimoisilla veronkierron vastaisilla toimilla sekä digitaalisten sisämarkkinoiden ja pääomamarkkinaunionin toteuttamisella voidaan entisestään vahvistaa euroalueen taloutta ja luoda työllisyyttä ja hyvinvointia.